
Általános kérdések

94/086

MURANIVSKIJ, T.V.: Infornomika – novaâ naučnaâ disciplina = Naučn.-Teh.Inf. 1.ser. 1993. 6.no. 9-14.p. Bibliogr. 18 tétel.

Infornomika – egy új tudományos diszciplína

Informatika

Míg az informatika az emberiség azon kérdéseire keresi a választ, hogyan, milyen eszközökkel kell a különböző információkat megtalálni, megőrizni, átadni és megszerezni, az infornomika arra keresi a választ: milyen információt kell megőrizni, átadni és kapni. Az új tudományág a „tudományos információ” fogalmi köréből eredeztethető, amelyből is az informatika is származik. Az infornomika és az informatika elméletileg nem szinoním fogalmak, és bár az informatikai eszközökre irányultság mindkettőnél tettenérhető, az infornomika elméleti jellege pontosabban meghatározható.

Az infornomika elnevezés két szóból: az információból és a görög „nomos” (törvény) szóból alakult ki. Az elnevezést a szerző 1991 októberében egy nemzetközi kollokviumon tartott előadásában vezette be. Az új tudományág lényege, hogy az ismeret és az információ ciklikus körforgását vizsgálja. Tehát nemcsak az ismeret információvá válásának törvényszerűségeit, hanem az információ ismeretté válásának folyamatait is. A ciklus komplex kutatása közös területeket jelent az informatikával pl. az új információs technológiák terén, de több más tudományággal is érintkezik (közgazdaság, szociológia, stb.).

Az informomika feladata annak a vizsgálata, hogy a tudomány, a termelés és más szférák információ iránti igényei hogyan alakulnak. Már a 80-as évek közepén készültek olyan felhasználói elemzések, amelyek az információs rendszerek és szolgáltatások hatékonyságát kérdőjelezték meg.

Az informatika negatív jelenségei gyakran eredtek annak technokrata megközelítési módjaiból. Tévesen a kibernetika paradigmájaként működött és formális szempontok érvényesültek az információ feldolgozásában. Az információkereső nyelvek nem természetes nyelvi tulajdonságaiknak, hanem a gépi rendszer diktálta egyszerűsített igényeknek feleltek meg. A programozás kérdései háttérbe szorították az elméleti-tartalmi kérdéseket, így a közelmúltig az eszközök logikája és nem a kérdés megoldási logikája volt lényeges.

Az informomika tárgya a tartalom logikája. Az új technológia fejlődési fokozataiban kimutathatók törvényszerű jelenségek. A hagyományos dokumentumfeltárási folyamatok különösebb rendszerelemzést, logikai, matematikai és nyelvészeti kutatásokat nélkülözve váltottak át az új számítógépes technológiákra. Az informomikára hárul mindazon humán kutatások végzése, amelyek az informatika hatósugarából eddig kimaradtak (például az SDI-szolgáltatások elemzése a felhasználói viselkedés szempontjából).

Az informomika elméleti megalapozóiként említik Afanasjev akademikust és Ilizarov professzort, akik az „emlékezés” folyamatát vizsgálták történelmi, társadalmi és dokumentalisztikai összefüggésben. Az informatika mint a számítógépes rendszerek tudománya világszerte elismerést nyert. Az informomika fejlesztése érdekében a szerző javasolja önálló intézet létrehozását, saját folyóiratot „Az informomika kérdései” címmel és egy referáló kiadványt. Az informomika humán tudományági elismerését várják a Tudományos Minősítő Bizottságtól is.

Az informomika eredeti módszere az E.S. Bernstein által a 80-as évek elején kidolgozott ún. hiányelemzés, amelyet Polányi Mihály kutatásai alapoztak meg. Az informatika humán jellegű kutatásaiban sok szaktekintély vett részt, csak kiragadva közülük néhányat: Giljarevskij, Kedrovskaja, Lancberg, Mihajlov, Černyj, Šrejder és mások. Az utóbbi két évben az Orosz Állami Egyetemen fakultatív tárgyként szerepel az informomika.

(Bíró Júlia)

94/087

ARTAMONOV, G.T.: Problemy teoretičeskoj informatiki = Naučn.-Teh.Inf. 1.ser. 1993. 6.no. 25-27.p.

Az elméleti informatika problémái

Informatika

Az informatika mint tudományág tartalma igen sokrétű, s feladatai meghatározásában is igen eltérők az álláspontok. Az elméleti informatika minden tudományágat vagy társadalomban élő személyt bonyolult információs rendszernek tekint. Bibliái hasonlattal élve: az elméleti informatika metaproblémája a társadalom-ember-információ szentháromsága közötti törvények vizsgálata.

Az elméleti informatika – felfogása szerint – magában hordozza a kognitológiai problémákat; az információs rendszerekre jellemző belső és külső nyelvi kifejezés gondjait; az emberi információs rendszer és a tömegméretű információs ipar ekvivalens helyettesítési kérdéseit, stb.

Az informatika „információtermelés” alapfogalma csak az utóbbi időkben került a politikai gazdaságtan és a szociológia kutatási témái közé. Az eddigi társadalmi formációkban az információs termék kis hányadot képviselt a társadalmi össztermelésben.

Az anyagi javakkal ellentétben a szellemi információs termékek tulajdonviszonyai bonyolultabbak. A társadalmi termelés árupiacán az információs termék sajátosabb mozgást végez. Az információs társadalom korában az anyagi termeléshez képest az információtermelés új lehetőséget jelent majd az ember mint információs rendszer számára a foglalkoztatottság tekintetében. Az információs ipar fejlődése már most is strukturális változásokat okoz a foglalkozási ágakban. Az ember információs rendszerének változásai – külső és belső szinteken – nemcsak az elméleti informatika, hanem a pszichológia és a fiziológia vizsgálódási területei is egyben. A társadalmi információs rendszerek átalakulása a gazdaság, a politológia és a történelem érdekszféráival találkozik.

A társadalomban észlelhető információmozgás mérési problémái különös figyelmet érdemelnek az elméleti informatikában. A metrikai módszerek alkalmazásában kétféle eljárás együt-

tes érvényesítése látszik célszerűnek: a shannoni klasszikus információelméleti-kibernetikai és a szemantikai módszereké. Az információkereső rendszerek relevanciájának és pertinenciájának méréséhez például szükség van a rendszerközelség szemantikai nagyságának viszonyított és az információs rendszer szemantikai nagyságának abszolút mérésére.

(Bíró Júlia)

Történet

94/088

ARTAMONOVA, S.S.: Regional'nyj faktor v istorii bibliotečnogo dela = Bibliotekoved. 1993. 2.no. 89-93.p.

A regionális tényező a könyvtárügy történetében

Együttműködés -regionális; Könyvtártörténet -nemzeti

A könyvtárosképző főiskolákon egyre több kritika éri a Hazai könyvtártörténet c. kollégiumot. Egyesek heti óraszámának csökkentése mellett szavaznak, mások egyenesen a kollégium megszüntetése mellett. A kritika jogos, ui. a tananyag forradalom előtti korszakra vonatkozó része csupa negatív megállapítás, a szovjet korszakra vonatkozó pedig „feltupírozott” adatok tengere. Ennek ellenére tévút volna a kollégium óraszámának csökkentése is, hát még a megszüntetése. A tartalmán kell javítani.

A viszonylag gyors javítás egyik útjával az ország egyes régióinak valós könyvtártörténeti feltárása kínálkozik, minthogy ezekben a könyvtártörténetekben – mint cseppben a tenger – az ország könyvtártörténetének egésze tükröződik, de jól leírható sajátosságokon keresztül.

Itt van pl. az Urál könyvtártörténete, amelyből eddig alig valami „emelkedett tananyaggá”. Holott tudni kellene, hogy a 18. századtól kezdve itt és az Altájon lehet megtalálni a műszaki könyvtárak csíráit, 1859-ben itt alakult meg a népkönyvtárak egyik őse, itt található meg az „éberség” korszakának iratai (pl. a jekatyerinburgi Belinszkij Megyei Könyvtárral kapcsolatban), itt alakultak – a helybeli értelmiség buzgólkodása

folytán – az ún. könyvtári társaságok, a 19. és a 20. század fordulóján itt jelentek meg a mohamedán lakosság igényeit kielégítő könyvtárak (közülük mindössze kettő működik mindmáig) stb.

Az uráli könyvtártörténet feltárása azért mutatkozik viszonylag könnyűnek, mert a korabeli könyvtárak majdnem mindegyike évente igen gondosan összeállított, olyan jelentéseket adott ki, amelyben számos progresszív könyvtári gondolatnak is nyomára lehet bukkanni.

A sikeres feltárásnak két előfeltétele van. Egyfelől meg kellene erősíteni – mint koordináló szervezet – az Oroszországi Állami Könyvtár könyvtártörténeti főosztályát, másfelől pedig a terület megyei könyvtáraiban meg kellene honosítani és/vagy megerősíteni a kutatómunkát.

Hogy a jelenről is majd úgy lehessen információt szerezni, mint a múltból, fel kellene újítani az egyes könyvtárak jelentéskészítő és -közreadó gyakorlatát, az ügyvitel gondos archiválását, rá kellene témi a hangzó és képi dokumentumok gyűjtésére.

Sem országosan, sem regionálisan – jegyzi meg a szerző –, nem hasonlíthatunk arra az Ivánra, aki elfelejtette, honnan jött.

(Futala Tibor)

Lásd még 104

Tudománymetria, bibliometria

Lásd 131, 145

KÖNYVTÁR- ÉS TÁJÉKOZTATÁSÜGY

Nemzetközi könyvtárügy

Lásd 95